

บทที่ 5

บทสรุป และข้อเสนอแนะ

5.1 บทสรุป

ในการประกอบธุรกิจในปัจจุบันมีการนำภาพลักษณ์ของบุคคลมาใช้ในประกอบธุรกิจหลายรูปแบบซึ่งภาพลักษณ์ของบุคคลที่ถูกนำไปหาประโยชน์บ่อยครั้ง คือ “บุคคลผู้มีชื่อเสียง” เนื่องจากบุคคลประเภทนี้เป็นบุคคลที่รู้จักในสังคม การนำภาพลักษณ์ของบุคคลประเภทนี้มาใช้ประโยชน์เชิงพาณิชย์ เช่น โฆษณา ย่อมสามารถกระตุ้นความรู้แก่ผู้บริโภคได้อย่างดี นอกจากนี้ภาพลักษณ์ของบุคคลผู้มีชื่อเสียงยังมีส่วนช่วยในการเพิ่มมูลค่าให้กับสินค้าได้โดยการนำภาพของบุคคลผู้มีชื่อเสียงมาติดไว้บนสินค้าอุปโภคเพื่อขาย ดังนั้น จะเห็นได้ว่าการนำภาพลักษณ์ไปหาประโยชน์เช่นนี้ย่อมมีส่วนช่วยในการสร้างผลตอบแทนให้กับผู้ประกอบการ

เนื่องจากบุคคลผู้มีชื่อเสียงมีประโยชน์ต่อการประกอบธุรกิจดังที่กล่าวมานี้ ทำให้ผู้ประกอบการบางจำพวกอาจจะนำภาพลักษณ์ของบุคคลผู้มีชื่อเสียงไปหาประโยชน์เชิงพาณิชย์โดยที่ไม่ได้รับความยินยอม เช่น การนำภาพของบุคคลผู้มีชื่อเสียงที่ปรากฏในอินเตอร์เน็ตไปสกรีนลงบนสินค้าอุปโภคเพื่อขาย หรือ การนำภาพของบุคคลผู้มีชื่อเสียงไปประกอบกับสินค้าเพื่อใช้ในการโฆษณาสินค้าโดยที่ไม่ได้รับความยินยอม หรือ การลอกเลียนลักษณะการออกเสียงของบุคคลผู้มีชื่อเสียงที่มีเอกลักษณ์ในการออกเสียงเป็นของตัวเองเพื่อดึงดูดความสนใจแก่ผู้ฟังโฆษณาในวิทยุ เป็นต้น

การนำภาพลักษณ์ของบุคคลผู้มีชื่อเสียงไปหาประโยชน์เชิงพาณิชย์โดยไม่ได้รับความยินยอมเสียก่อนนี้ย่อมถือเป็นการละเมิดสิทธิในภาพลักษณ์ของบุคคลผู้มีชื่อเสียง เพราะบุคคลควรมีสิทธิในการตัดสินใจว่าจะนำภาพลักษณ์ของตนไปหาประโยชน์หรือไม่ หรือ หาประโยชน์ในรูปแบบใด

ในเบื้องต้นผู้เขียนเห็นว่าเมื่อการคุ้มครองสิทธิในภาพลักษณ์ของบุคคลผู้มีชื่อเสียงจากการละเมิดสิทธิในภาพลักษณ์ยังไม่มีการบัญญัติกฎหมายเฉพาะออกมาคุ้มครอง ดังนั้น การคุ้มครองสิทธิในภาพลักษณ์ของบุคคลผู้มีชื่อเสียงภายใต้กฎหมายไทยซึ่งจะต้องคุ้มครองโดยกฎหมายลักษณะละเมิดอาจจะมิมีปัญหาที่ก่อให้เกิดความไม่ชัดเจน ดังต่อไปนี้

(1) การคุ้มครองสิทธิภายใต้กฎหมายละเมิด สิทธิที่จะได้รับความคุ้มครองจะต้องเป็นสิทธิที่มีกฎหมายให้การรับรองไว้ แต่สำหรับการคุ้มครองสิทธิในภาพลักษณ์ของบุคคลผู้มี

ชื่อเสียงซึ่งเป็นการคุ้มครองภาพลักษณ์ของบุคคลจากการนำไปหาประโยชน์เชิงพาณิชย์โดยไม่ได้รับอนุญาตยังไม่มี ความชัดเจนว่า สิทธินี้เป็นสิทธิที่กฎหมายรับรองหรือไม่

(2) การคุ้มครองสิทธิของบุคคลตามกฎหมายละเมิดเป็นหลักกฎหมายทั่วไปที่ใช้ในการคุ้มครองสิทธิของบุคคลที่จากการกระทำที่ถือเป็นการ “ล่วงสิทธิ ผิดหน้าที่” ดังนั้น หากถือว่าการนำภาพลักษณ์ของบุคคลไปหาประโยชน์เชิงพาณิชย์ เป็นการล่วงสิทธิ ผิดหน้าที่ ตามกฎหมายละเมิดแล้ว ย่อมอาจจะทำให้เกิดปัญหาว่าการนำภาพของบุคคลไปใช้ในการนำเสนอข่าวถือเป็นการละเมิดสิทธิในภาพลักษณ์ของบุคคลด้วยหรือไม่ เพราะการเสนอข่าวก็อาจจะถือเป็นการกระทำไปเพื่อประโยชน์เชิงพาณิชย์ได้เช่นกัน

(3) การคุ้มครองสิทธิภายใต้กฎหมายละเมิดไม่มีความแน่ชัดว่าจะสามารถให้ความคุ้มครองไปถึง การหาประโยชน์โดยการเลียนแบบลักษณะของบุคคล กล่าวคือ ในกรณีผู้ประกอบการมิได้นำภาพลักษณ์ของบุคคลผู้มีชื่อเสียงไปหาประโยชน์โดยตรง แต่ผู้ประกอบการอาจจะใช้สิ่งอื่น หรือ บุคคลที่ลักษณะคล้ายคลึงมาแสดงตนเป็นบุคคลผู้มีชื่อเสียงเพื่อหาประโยชน์แทน เช่น รูปตัวการ์ตูนที่วาดล้อเลียนบุคคลผู้มีชื่อเสียง หรือ การลอกเลียนลักษณะการออกเสียงของบุคคล เป็นต้น กรณีนี้เช่นนี้ย่อมมิได้เป็นการนำภาพลักษณ์ของบุคคลผู้มีชื่อเสียงไปหาประโยชน์เชิงพาณิชย์โดยตรง ดังนั้น บุคคลผู้มีชื่อเสียงอาจจะมิได้ถือว่าเป็นผู้เสียหายจากการกระทำละเมิดได้

(4) เมื่อสิทธิในภาพลักษณ์ของบุคคลยังไม่มี การคุ้มครองโดยกฎหมายเฉพาะดังนั้นจึงมีปัญหว่า หากบุคคลมีการนำภาพลักษณ์ของบุคคลที่ถึงแก่กรรมแล้วไปหาประโยชน์ บุคคลใดจะมีสิทธิเรียกร้องให้ได้รับความคุ้มครองซึ่งภาพลักษณ์ที่ถูกนำไปหาประโยชน์ และจะมีสิทธิเรียกร้องได้เพียงใด

5.2 ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาเปรียบเทียบแนวทางของกฎหมายประเทศสหพันธสาธารณรัฐเยอรมนี และประเทศสหรัฐอเมริกา ผู้เขียนเห็นว่า การคุ้มครองสิทธิในภาพลักษณ์ของบุคคล โดยหลักแล้วสามารถนำกฎหมายละเมิดตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาใช้ในการคุ้มครองสิทธิในภาพลักษณ์ของบุคคลได้ โดยไม่มีความจำเป็นที่จะต้องแบ่งว่าบุคคลนั้นเป็นบุคคลผู้มีชื่อเสียงหรือไม่ ทั้งนี้ แนวทางในการให้ความคุ้มครองมีดังนี้

(1) สิทธิในภาพลักษณ์สามารถได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายละเมิดฐานะสิทธิอย่างหนึ่งอย่างใดได้ โดยแบ่งหลักกฎหมายที่รับรองสิทธิในภาพลักษณ์ของบุคคลออกเป็น 2 หลักคือ

(ก) สิทธิในชื่อของบุคคล ซึ่งรับรองโดยมาตรา 18 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

(ข) สิทธิในภาพลักษณ์อื่นใดของบุคคล ซึ่งถือเป็นสิทธิส่วนบุคคลที่ได้รับการรับรองโดยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา 35

จากที่กล่าวมานี้ สิทธิในภาพลักษณ์ของบุคคลจึงมีฐานะเป็นสิทธิที่กฎหมายให้การรับรอง การนำภาพลักษณ์ของบุคคลอื่นไปหาประโยชน์เชิงพาณิชย์โดยไม่ได้รับความยินยอมย่อมถือเป็นการละเมิดสิทธิอย่างหนึ่งอย่างใดตามมาตรา 420 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ได้

(2) การคุ้มครองสิทธิในภาพลักษณ์ของบุคคลโดยกฎหมายละเมิดสามารถนำหลักเสรีภาพในการสื่อสาร และเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นมาช่วยในการกำหนดขอบเขตได้ ดังนั้น หากการนำภาพลักษณ์ของบุคคลไปหาประโยชน์เชิงพาณิชย์รูปแบบใดได้รับความคุ้มครองตามหลักเสรีภาพในการสื่อสาร หรือ เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นแล้ว การนำภาพลักษณ์ของบุคคลไปหาประโยชน์เชิงพาณิชย์ประเภทนั้นย่อมไม่ถือเป็นการกระทำละเมิด แม้ว่าการหาประโยชน์เชิงพาณิชย์ประเภทนั้นจะยังไม่ได้รับความยินยอมในการนำไปหาประโยชน์ก็ตาม เช่น การนำภาพ หรือ ชื่อของบุคคลมาใช้ในการรายงานข่าวสาร ย่อมไม่ถือเป็นการละเมิดสิทธิในภาพลักษณ์ของบุคคล

(3) ในกรณีที่เป็นการหาประโยชน์โดยการเลียนแบบลักษณะของบุคคล แม้จะไม่สามารถนำหลักกฎหมายละเมิดมาตรา 420 มาใช้เรียกร้องสิทธิในภาพลักษณ์ของบุคคลได้โดยตรง เนื่องจากกรณีนี้มีได้เป็นการนำภาพลักษณ์ของบุคคลผู้เรียกร้องสิทธิไปหาประโยชน์โดยตรง อย่างไรก็ตาม กรณีนี้ผู้เขียนเห็นว่า หากบุคคลที่จะเป็นโจทก์เรียกร้องสิทธิในภาพลักษณ์สามารถพิสูจน์ข้อเท็จจริงให้ศาลเห็นได้ว่า “แม้ภาพลักษณ์ที่มีการนำไปหาประโยชน์เชิงพาณิชย์จะไม่ได้เป็นภาพลักษณ์ของโจทก์โดยตรงก็ตาม แต่คนจำนวนหนึ่งก็สามารถระบุถึงโจทก์ได้จากภาพลักษณ์นั้นได้” ข้อเท็จจริงเช่นนี้ย่อมแสดงให้เห็นว่า บุคคลผู้หาประโยชน์ใช้สิทธิโดยไม่สุจริต เนื่องจากจริง ๆ แล้ว บุคคลนั้นต้องการจะแสวงหาประโยชน์จากภาพลักษณ์ของโจทก์ ดังนั้น การนำภาพลักษณ์ไปหาประโยชน์เช่นนี้ย่อมถือเป็นการกระทำละเมิดโดยใช้สิทธิไม่สุจริตตามมาตรา 420 ประกอบมาตรา 421 ได้

(4) การนำกฎหมายละเมิดมาใช้ในการคุ้มครองสิทธิภาพลักษณ์ในกรณีที่เป็นการทำประโยชน์จากบุคคลที่ถึงแก่กรรมแล้วยังคงมีความไม่ชัดเจนอยู่ เนื่องจาก การคุ้มครองสิทธิในภาพลักษณ์ของบุคคลโดยอาศัยหลักสิทธิในชื่อของบุคคล และสิทธิส่วนบุคคลเป็นการคุ้มครองสิทธิเฉพาะตัวของบุคคลโดยแท้ ดังนั้น สิทธิในภาพลักษณ์ของบุคคลที่ถึงแก่กรรมมิได้รับความคุ้มครองโดยตรง แต่อาจจะได้รับความคุ้มครองเพียงบางกรณี เช่น การนำภาพลักษณ์ของบุคคลไปหาประโยชน์ที่ก่อให้เกิดความเสื่อมเสียต่อเกียรติยศของบุคคลผู้ถึงแก่กรรม เป็นต้น อย่างไรก็ตามบางกรณีไม่อาจสามารถเรียกร้องสิทธิได้ เช่น การนำภาพของบุคคลไปสกรีนลงบนเสื้อซึ่งอาจจะก่อให้เกิดความเสียหายเฉพาะแต่ประโยชน์ที่อาจคำนวณเป็นเงินได้เท่านั้น ทนายทจะไม่สามารถเรียกร้องกรณีนี้ได้ เนื่องจากเป็นการคุ้มครองโดยถือว่าเป็นสิทธิส่วนบุคคลที่เป็นสิทธิเฉพาะตัวเท่านั้น ดังนั้น หากต้องการคุ้มครองสิทธิในภาพลักษณ์ของบุคคลในกรณีที่บุคคลนั้นถึงแก่กรรมให้มีประสิทธิภาพจำเป็นต้องมีการออกกฎหมายเฉพาะเพื่อกำหนดวัตถุประสงค์แห่งสิทธิในภาพลักษณ์ที่ควรได้รับความคุ้มครอง เช่น กำหนดให้ภาพของบุคคลได้รับความคุ้มครองและกำหนดระยะเวลาที่จะให้ความคุ้มครองสิทธิในภาพลักษณ์หลังจากที่บุคคลถึงแก่กรรม เช่น ให้ความคุ้มครอง 10 ปี เหมือนกับในประเทศเยอรมนี เป็นต้น

